جەنگەکان درێژەپێدەری سیاسەتی چەوسانەوەی ئابووری چینایەتین!!.. نەجمەدین فارس

ئەوەی کەلە ڕابردوودا گوزەراوەو ،لەئێستادا دەگوزەرێت، جەنگەکان هەمووکات هۆکاری دەمەزەردکردنەوەی دەسەڵات وبەرژەوەندی تایبەتی کۆمەڵێکی کەمی باڵادەست بوون،لە فۆڕمە جیاوازەکانی دەوڵەت و دەسەڵاتی خێڵەکی و ئاینی وئەرستۆکراتی ودێموکراسی وئۆلیگارشی ودیکتاتۆریەت و ئیمپراتۆرەکان بووە.

سەرەتای دابەش بوونی کۆمەڵگای سەرەتایی بەچین و توێژ بۆ دووچین و دووبەرژەوەندی جیاواز لەمێژوودا،سەرەتای دەستپێکردنی جەنگە جیاوازو جۆراوجۆرەکان بووە، بەشێواز وتەکنیکی جیاواز ،لەپێناوی هەژموونگەرایی وبەرژەوەندپەرستی باڵادەستانی خێڵ وفۆڕمە جیاوازەکانی دەسەڵاتدارێتی و دەوڵەت. دروستکردن وبەرپاکردنی جەنگەکان لە مێژوودا بۆ شاردنەوەو پەردەپۆشکردن ودوورخستنەوەی لەدەستدانی دەسەڵات و بەرژەوەندیە تایبەتیەکانی دەسەڵاتداران بووە،کە لە ئەنجامی جیاوازی چینایەتی و هەڵاوێردنی چینەکانی خوارەوە سروشتێکی ململانێی لەنیوانیاندادروستکردووە، وبەبەردەوامی لەململانێدا بوون.
بەپێی سەردەمەکان جۆری چەک و تێچووی جەنگەکانی گۆڕانکاریان بەسەرداهاتووە. دواکەووتویی و پێشکەوتووی چەکەکان گۆڕانکاری بەسەر ڕێژەی کوشتاروو کاولکاریدا هێناووە.لەئەنجامدا جەنگەکان هۆکاری ماڵ وێرانی وخوێن ڕشتن وقات وقڕی بووەو دەبێت، بەهەرشێوەیەک بێت ئەوجەنگانە جەنگێکی ناڕادوەرانەو ناڕەوایە بە ژیانی مرۆقایەتی،لەبەرئەوەی درێژەپێدەری هەمان هەلومەرجی ژیانە بەشێوەیەکی خراپتر. جەنگەکان لەڕێگەی بەیادانی دەسەڵاتدارانی خێڵ ودەوڵەتەوە بەرپا بوون و هیچ لایەنێکی خوارەوەی کۆمەڵگاکان ڕەزامەندیان لەسەری نەبووەو دەرنەبڕیووە. بەرژەوەند پەرستی دەسەڵات ، بەبەرژەوەندی خۆیان جەنگەکانیان هەڵگیرساندووە. ئەگەر دەسەڵاتدارانی دەوڵەت بۆ قازانجی خۆیان و هێشتنەوەی دەسەڵاتیان و کەڵەکردنی دانیشتوانی کریگرتەی کارو سەرمایە نەبێت، ئەیانتوانی بە تێچووی جەنگەکانیان دەیان بەهەزاری بدایە و قاتووقڕی وبرسێتی وکێشەناوخۆییەکانیان بنج بڕوو کۆتاییان پێ بهانیایە. دەرئەنجام جەنگ بۆ دەسەڵاتداران لە جیهاندا هۆکارە بۆ کەڵەکردن و

چەوساندنەوەی زیاتری بەشەکانی خوارەوەی کۆمەڵگایەوە بەدەستھێنانی زیاتری دەسەڵات و بەرژەوەندییە بۆ دەسەڵاتداران. جەنگەکان بەشێکی گەورەی بازرگانی وقازانجە بۆ کۆمپانیاکانی بەرھەم ھێنانی چەک لەجیھاندا. بەپێی ڕاپۆرتێکی ماڵپەڕی DW ی ئەڵمانی لەساڵی ۲۰۲۱زیدا، بڕی چەکی سەربازی فرۆشراو لەبازاڕی جیھانیدا ۵۹۲ پێنج سەدو نەوەت ودوو ملیار دۆلار بووە ،لەو بڕەش بەشی شێر بۆ کۆمپانیا ئەمریکییەکان بڕاوە کە زیاتر لە نیوەی ئەو بڕەی سەرەوەیە کە بایی ۲۹۹ دووسەد ونەوەت نۆ ملیار دۆلار بووەو بە وڵاتانی فرۆشتووە. ڕێژەی فرۆشتنەکانی چەک لەلایەن وڵاتانی بەرھەمھێنەوە بەم شیوەیە،۳،۲% دەوڵەتانی ئەوروپا ،۲%ئیسرائیل، ۱،۶ % ئەڵمانیا،۶،۸% بەریتانیا، ۱،۲% کۆریای باشوور، ۳% روسیا، ۱،۵% یابان، ۴،۹% فەڕەنسا،۲،۸% ئیتالیا،۱۸% چین،۴،۵% دەوڵەتانی تر،۵۱% ئەمریکا.(۱) ئەم دەسکەوتە بێشوومارەی بەدەستھێنانی دۆلار چەکی جەنگی پێویستیان بە جەنگ وبەکارھێنانیانە ، تا لەبازاڕەکانی جیھاندا ساغیان بکەنەوە. بازرگانی چەک پڕ قازانجترین بازرگانییە لەجیھاندا. لەبەرئەوە ڕوودانی جەنگەکان ھۆکار دەبن بۆ بازاڕ گەرمی چەک. ڕوودانی جەنگە کان سروشتی سیستەمی بازاڕی سەرمایەداین.

سیستەمی سەرمایەداری و بۆرژوازی لیبراڵی لەوکاتەوەی کە سەری لە ناو پەیوەندی ئابووری کۆمەڵایەتی سیاسی دەرەبەگایەتیدا دەرھێناوە، لەپێناو سەقامگیرکردن و ھێشتنەوەی دەسەڵات و فۆڕم وشێوازی بەرھەمھێنان وبەڕێوەبردن و چاودێری کردنی کەڵەکەی سەرمایەو قازانج، لەمێژووی خۆیدا زۆرترین جەنگ و کوشتارگەی بەرپاکردووە لەچاوو جەنگەکانی کە لەھەردوو سەردەمی فرماسیۆنی ئابووری و کۆمەڵایەتی کۆیلایەتی و دەرەبەگایەتیدا ڕویانداوە. جەنگە دوورودرێژە داگیرکارییەکانی ئەوروپا وجەنگە ناوخۆییەکان و ،دروستکردنی ھاوپەیمانییە جیاوازەکان و ھەردوو جەنگی جیھانی یەکەم ودووەم و جەنگەکانی ناو قاڕەجیاوازەکان ،ھۆکاربوون بۆ کوژرانی سەدەھاملیۆن مرۆڤ،ھەروەکو ئەو جەنگانەی کە یۆنانییەکان و ڕۆمانییەکان ،پارسەکان ،ئیسلام وخاچپەرستەکان بەرپایان کردووەو خەڵکیان بەناھەق کۆمەڵ کوژ کردووە، لەپێناوی دەسەڵاتی پاوانخوازانەی دەسەڵاتداران و بەرژەوەندیدا ئەنجامیانداوە. ھیچ جەنگێکی ناڕەوای دەوڵەتان و دەسەڵاتداران لەمێژوودا نەبووەتە ھۆی باشترکردنی ژیانی ئابووری وکۆمەڵایەتی وسیاسی ،بێجگە لەوەی کە ھۆکاربووە بۆ کوشتارو بێ ماف کردن و زیاتر ھەژارکردن وبرسی کردنی زۆرترینی دانیشتوانەکەی و بەتایبەتتر کۆیلەی فرۆشیارانی ھێزی کار پشکی شێری ئەوبرسێتی و قاتووقڕییەی بەرکەوتووەو بەردەکەوێت.

ئەوجەنگانەی ئێستا لەناوچەکەو جیهاندا ڕوودەدەن، جەنگی تورکیا دژی کوردی دانیشتوی سوریا و تورکیا و جەنگی ڕوسیا دژی ئۆکرانیا و جەنگی نێوان دەوڵەتی ئیسرائیل و فەلەستینیەکان وبەتایبەت تر دژی غەزەییەکان ،جەنگەکی نەگریسی خوێناویەو بەرەکی بۆ دانیشتوانەکانیان گرتووە، ناڕەوایەو مرۆڤێکی زۆری تیادا دەبێت بەقوربانی وسوتەمەنی،وە هیچ ئەندامێکی خێزانی دەسەڵاتداران و خۆیان تیاناچێت ، بەڵکو دەبێتە زیاتری بەدەستهێنانی قازانج بۆ بازرگانانی جەنگ ،وفرۆشتنی زیاتری چەک لەلایەن ووڵاتانی بەرهەمهێنیەوە. هەروەکو لەپێشتردا باسمان کرد ،بۆ تێچووی ئەوجەنگانە ئەیان توانی چارەسەری هەژاری و برسیتی ونەداری وئاوارەیی لە ناوخۆی ووڵاتەکانیاندا بکردایە کە بەربینگی دانیشتوانەکەی گرتووە. بەشداری کردنی ووڵاتانی جیهان و ناوچەکە بەشێوەی ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ و درێژەدان بەجەنگی ڕێ پێشکراو بۆ بیروبڕوای جیاوازی ئاینی و مەزهەبی و نەتەوەیی، بە درێژەدانە بەهەمان سیاسەتی خۆسەپێنانەی سەرمایەداری و لیبرالیزمە ودرێژکردنەوەی سیستەمی ئابووریانە. بۆ پێزشی هەڵگرانی و ڕوپێشکراوی سیاسەتی جیاوازی ئاینی و مەزهەبی ونەتەوەیی جیاواز بەرەو بەجەنگەکانیان دەدەن ،لەگەڵ ئەوەی مەزهەب و ئاینەکانیان لەمێژوو لە ساتەوەختی نوسرانیاندا و هەتا ئێستاش هۆکاری چەندین جۆری کۆیلەیەتی وجیاوازی جنسی و ڕەگەزی بەشێکی دیاری هەڵاوێردنی مرۆڤەکان بووەوبەرجەستەکردووەو بەرەوی پێداوە هەڵینەوەشاندووە تەوە ،لەڕێگەی دووبارەکردنەوەیەوە برەوی پێداوە لە ئێستادا، لەڕێگەی گەوجاندنیانەوە مرۆڤگەلێکی بەدوای خۆیاندا هەڵخراندووەو وەکو کۆیلە خزمەتیبەرژەوەندی و سیاسەتەکانی خۆیانیان پێدەکەن ،چ جای ئەوەی ئاسودەیان بکات.

لەجیاتی ئەوەی هەردوولایەنی بڕیاردەری جەنگی ئیسرائیل و فەلەستینیەکانی غەزە ،چارەسەری هەژاری و ڕەشەوتی دانیشتوانەکانیان بکەن بەتێچووی جەنگەکانیان ،جەنگیان بۆ قازانجی ماددی و هێشتنەوەیان لە دەسەڵاتدا بەکار دەهێنن و هێناوە. ئاماری ترسناکی هەژاری بەرەکی بۆ دانیشتوانی جیهان گرتووە هیچ هەوڵێکیش بۆ چارەسەری نیە ، بەجگە لە درۆوو دەلەسەی دەسەڵاتداران و ڕێکخراوە جیهانەکان نەبێت ،کە خۆیان و سیستەمە ئابووری کۆمەڵایەتی سیاسیەکەیان سەرچاوەی هەژاری وجەنگە خوێناویەکانن. هۆکار چیە جەنگ بەرپادەکەن و هەوڵنادەن هەژاری لەووڵاتەکانیاندا چارەسەربکەن؟؟ لە دەوڵەتی ئیسرائیلدا ڕێژەیەکی ترسناکی هەژاری و ڕەشووتی بەرەکی بۆ زیاتر لە ٦٥٠٠٠٠شەش سەدووپێنجا هەزار خێزانی

گرتووە(٢) هەروەها دانیشتوانی غەزە ڕێژەی هەژاریەکی □□های هەیە کە بە لە ٧٠% لەسەدا هەڤتای دانیشتوانەکەی مەزەندە دەکرێت.(٣) لەگەڵ ئەوەشدا کۆیلە و بەکرێگیراوەکانی هەردوو دەسەڵات هەتکی کچ و کوڕانی یەکتر دەکەن، دەسەڵاتدارانیش زیاتر ئاگری جەنگەکەیانی پەخش دەکەن.

ئەمەش بە لایەنەکانی هاوکاری کەری ووڵاتان بە هێزەکانی جەنگی ئیسرائیلیەکان و فەلەستینیەکان ،کە خۆی لە هەردوو دەوڵەتی ئەمریکاو چەند دەوڵەتێکی ئەوروپا و ئێراندا دەبینێتەوە. ئەمانیش ئەیان توانی چارەسەری هەژاری و کۆیلایەتی دانیشتوانەکەی خۆیان بکردایە . کە ڕێژەی هەژاری و کۆیلایەتی بەپێی ڕاپۆرتی بەیاردەرێکی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان، تیایدا هاتووە کە لە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا کە هەژاری و کۆیلایەتی بەرەکی بە ٤١ چل ویەک ملیۆن مرۆڤ گرتووەو لەژێر هێڵی هەژاریەوە دەژین و وە لەهەر سێ کەس لەوانەش یەک دانەیان منداڵە.(٤) ئەمەش لە پەناوی باڵادەستی و هەژموونکردنە بەسەر جیهاندا. هەروەها دانیشتوانی ئێرانیش بە بەش نین لەو هەژاری و کۆیلە کردنە جیاوازجیاوازانە، لەم ووڵاتەدا ڕێژەی هەژاری ١/٣ یەک لەسەر سێی دانیشتوانەکەی پێکدەهێنێت کە دەکاتە نزیکەی ٢٦،٦٠٠٠٠٠ بیست وشەش ملیۆن و شەش سەد هەزار کەس.(٥) لە پەناوی مانەوەی دەسەڵاتی تۆتالیتاریانەی جیاخوازی ئاینی و مەزهەبی و ڕەگەزی فاشیانەی بە هەوساری تیرۆریستیانە.

لەلایەکی تر دەوڵەتی تورکیاش وەکو سەگی هار بەچواردەوری خۆیدا ئەنەڕێنێت و پەلاماردەدات ،بە ناوخۆی خۆیەوە ناوەستێت ووڵاتانی دەوروبەری دەکاتە مەیدانی جەنگ وتیرۆرکردنی کەسانی سیاسی و نەیارانی . حاڵی ناوخۆی خۆی زۆر خراپ و پێشێلکاری زۆری دەوڵەتی هەیە دژ بە ئازادیەکان و زۆرێک لە ڕۆژنامەوان و نووسەر و چالاکوانی سیاسی و مەدەنی سیخناخ و ڕاپێچی زیندانەکانی کردووە.

ئەوە ئەگەر باسی هەژاری و کۆیلەکردنی بەشێک لە دانیشتوانەکانی بکەین ئەوا بەپێی پەیمانگای سەرژمێری حکومەتی تورکیا ١٤،٤% لەسەدا چواردە کەما چواری دانیشتوانەکەی لەژێر هێڵی هەژاری و کۆیلایەتیدان.(٦) بەو حاڵەشەوە داڵدەی تیرۆرو ڕەشەکوژی دەدات و پێشێلی هەموو مافێکی سەرەتایی مرۆڤ دەکات. لەجیاتی ئەوانە و تێچووی جەنگەکانی ناوخۆیی خۆی و دەرەوەکانی چارەسەری ژیانی هەژارەکانییان بکەن باشترنیە ، ئەگەر جەنگەکانیان سەرچاوەی قازانجی ماددی سەرمایەو دەسەڵاتداریان نەبێت؟؟

دەرئەنجامی ئەوانەی سەرەوە ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت ،ئەو هێزگەلانەی دەوڵەت و حیزبەکانی کەلەدەسەڵاتدان، جەنگ بووەتە سەرچاوەی قازانج و درێژەدان بەدەسەڵاتدارێتیان ،چ ئەو وڵاتانەی چەک دەفرۆشن و چ

ئەوانەشی کە جەنگ دەکەن،لەسەر لاشەو خوێن و ئێسقانی هەزاران و نەدارانیان، بازرگانی و قازانج دەکەن و دەسەڵاتیان بەرقەرار دەکەنەوەو هەژموونی خۆیان زیاتر دەکەن و درێژە بە تەمەنی سیاسی وئابووری خویان دەدەن . کەواتە جەنگەکان درێژەی پەدەری سیاسەت لیبراڵ و ئابووری چەوسانەوەی چینایەتین.

سەرچاوەکان:

1- حرب-أوكرانيا-ليست-كل- الأبناء-سارة-لشركات-صناعة-الأسلحة
www.dw.com/ar/a-63988700
2- تقرير-نسبة-الإسرائيليين- الذين-يعيشون
www.ar.timesofisrael.com
3- عام- الحصار-وتفاقم- الفقر-في-غزة
www.alaraby.com.uk/economy/2022
4- خبير الأمم المتحدة: فقراء أمريكا أصبحوا أكثر عوزا في عهد ترامب www.reuters.com
5www.iranintl.com/ar/202305316297.
6-معهد-الإحصاء-معدل-الفقر-في-تركيا-لم-يتغ
/www.zamanarabic.com/2023/05/08